

**ADALET VE KALKINMA PARTİSİ HÜKÜMETLERİNİN ALEVİ
AÇILIMINA YÖNELİK OLARAK ALEVİLERİN GÖRÜŞLERİ
(İzmir Örnekleme)**

İlhan Ozan HAMURCU

Doktor

Ahmet Nazmi ÜSTE

Dr. Öğretim Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi

ÖZET

Alevilerin tarihsel süreç içinde farklı sorunlarla karşılaştıkları bilinmektedir. 2002'den bugüne devam eden Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetleri döneminde Alevilere ilişkin açılım politikaları ve bunların yansımaları bu çalışmanın odağını oluşturmuştur. İzmir'deki Alevi sivil toplum örgütlerinin üye ve gönüllülerinden oluşan bir örnekleme uygulanan anket ve yarı yapılandırılmış görüşme ile çalışmanın verileri toplanmıştır. 534 katılımcıya uygulanan anketler ve 22 kişiyle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgulara göre; katılımcıların açılıma yönelik tespit ve eleştirileri belirlenmiştir. Alevilerin açılımda yer almasını istedikleri öncelikli konular arasında; Cemevlerinin ibadethane olması, zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin kaldırılması, geçmişte yaşanan acı olaylar konusunda özür dilenmesi ya da soruşturma yapılması, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması ve Alevi köylerine cami yapımına son verilmesi yer almıştır. Ulaşılan bulgular hükümetlerin gerçekleştirdiği icraatların Alevi toplumunun ve Alevi sivil toplum örgütlerinin beklentilerinin kısmen karşılandığı ancak tüm taleplere cevap alınmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Aleviler, Alevi Açılımı, Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetleri, Alevi Sivil Toplum Örgütleri, Alevi Çalıştayları.

Jel Sınıflandırması: Z00, D73

**THE OPINIONS OF ALEVIS TOWARDS JUSTICE AND
DEVELOPMENT
PARTY GOVERNMENTS' ALEVI INITIATIVES
(İzmir Sample)**

İlhan Ozan HAMURCU

Doktor

Ahmet Nazmi ÜSTE

Dr. Öğretim Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi

ABSTRACT

It is known that Alevis encountered different problems within historical period. In the period of Justice and Development Party governments from 2002 until today, initiative policies towards Alevis and their reflections formed the focus of this study. The datas of the study were collected with semi structured interview and a questionnaire applied in a sampling formed by volunteers and members of Alevi non-governmental organizations in İzmir. According to findings obtained by as a result of applied questionnaires to 534 participants and interviews with 22 people; identifications and criticisms of participants towards initiative were obtained. Among the subjects that Alevis primarily want to be in initiative are; Cem houses become sanctuary, cancelling of obligatory education of religion and ethics lessons, demanding apology or making inquiry about tragic events experienced in the past. Obtained findings show that expectations of Alevi society and Alevi non-governmental organizations were compensated partially however all demands were not received an answer.

Key Words: Alevis, Alevi Initiative, Justice and Development Party Governments, Alevi Non-governmental Organizations, Alevi Workshops.

Jel Classification: Z00, D73

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu tarihten itibaren Osmanlı'dan gelen mirasın da etkisiyle çok farklı etnik veya din kökenli yurttaşları barındıran bir ülke konumunda olmuştur. Aleviler de bu farklı gruplardan birini oluşturmaktadır. Cumhuriyet'in kuruluş aşamasında M. Kemal Atatürk'e destek veren Alevi önderler, dedeler ve Alevi toplumu ilerleyen yıllarda bazı sorunlar/zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. 1960 - 2002 yılları arasında çoğunlukla koalisyon hükümetlerinin yönetiminde yer aldığı, büyük toplumsal ve ekonomik sorunların yaşandığı dönemlerde Aleviler de bu durumdan etkilenmişlerdir.

Adalet ve Kalkınma Partisi, ilk girdiği 2002 genel seçimlerinde çoğunluğu alarak iktidara gelmiş ve o günden bu güne kadar da bu durumunu sürdürmeyi başarmıştır (7 Haziran 2015 hariç). Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kurulmasıyla kendisinin 2002 seçim beyannamesinde de vurguladığı gibi sisteme "Muhafazakâr" bir parti daha eklenmiştir. (Adalet ve Kalkınma Partisi 2002 Seçim Beyannamesi:22). Bu partinin Alevilerle ilgili politikası kapsamında çeşitli çalışmalara yer verdiği görülmektedir. "Alevi Açılımı" kapsamında yapılan Alevi Çalıştayları Alevilerin sorunlarını ortaya koyma ve çözüm arama sürecinin başlamasını sağlamıştır. Bu çalıştay süreci sonrasında bir nihai rapor da hazırlanarak kamuoyuna sunulmuştur.

Bu süreç öncesinde ve sonrasında da Alevilerle ilgili olarak Türkiye'de birçok araştırma ve incelemeyi görmek mümkündür. Örneğin, Stratejik Düşünce Enstitüsü'nün (SDE) "Alevi Raporu" adıyla gerçekleştirdiği çalışma bu konuda oldukça detaylı bilgiler içermektedir. Çalışma 13-19 Eylül 2009 tarihleri arasında 26 ilde 2217 denekle yüz yüze görüşerek Marmara Sosyal Araştırmalar Tanıtım ve Danışmanlık Şirketi ile birlikte yapılan bir araştırmadır (SDE, Alevi Raporu, 2009: 11). Bu araştırmanın bulguları bu çalışma ile benzer sonuçlara ulaşıldığını göstermektedir. Ayrıca bu konuda "Alevi Bakış Açısıyla Türkiye'de Ayrımcılık" adıyla yapılan diğer bir araştırma da bulunmaktadır. Bu çalışma Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik İçin Hareketlenme Projesi'nin alan araştırması olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada mülakatın yanında bir de internet merkezli araştırma gerçekleştirilmiştir (Erdemir ve diğerleri, 2010:22). Söz konusu araştırmada "Alevi Açılımı" çalışmalarının Alevi toplumunca yeterli görülmediğinin ifade edildiği görülmektedir.

Benzer şekilde Kılıç (2009:7) yayımladığı makalesinde Alevilerin geçmişten bu yana devam eden sorun ve beklentilerinin "Cem evlerinin

tanınması, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin statüsü, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın konumu ve Alevilerle olan ilişkisi ile Madımak Oteli'nin durumu" ile ilgili olduğunu belirlemektedir.

Diğer yandan, Türkiye'de Alevilerin toplum ve devletle ilişkileri konusunda çeşitli tezler yapılmıştır. Bahadır (2008) "1980 Sonrası İzmir'de Alevi Örgütlenmeleri ve Bu Örgütlerin Alevi Kimliği Açısından Önemi" üzerinde çalışmıştır. Bir başka akademik çalışma olan Atalar'ın (2011) yaptığı yüksek lisans tezinde "Alevi Kimliği İçinde Farklı 'Alevilik' Algıları: Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve Cem Vakfı Örneği " konusunu ele almıştır. Bu çalışmaya göre; Söz konusu çalıştaylarda Alevi örgütlerinin devletten talepleri noktasında bir ortaklık olmadığı ve farklı Alevi kimliklerine vurgu yapıldığı tespit edilmiştir (Atalar, 2011:1).

Diğer bir çalışmada ise Yeler (2012), Doktora tezi olarak "Türkiye'de Aleviliğin Kurumsallaşma Süreci (Problemler ve Çözüm Önerileri)" konusunu incelemiştir. Şen (2012) tarafından yapılan "Demokratik Açılım ve Aleviler " konulu yüksek lisans tezinde de Alevi çalıştayları ve nihai rapor incelenmiştir. Bu süreçte Aleviler tarafından gündeme getirilen taleplerin; ayrımcılığın ortadan kaldırılması, kimliklerinin tanınması, cemevlerinin yeniden yapılandırılması, zorunlu din derslerinin kaldırılması, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın lağvedilmesi, inanç önderlerinin manevi rehberliklerinin yeniden düzenlenmesi, Madımak Olayı'nın aydınlatılması ve Madımak Oteli'ne ilişkin taleplerin karşılanması olarak sıralandığı görülmektedir (Şen, 2012:132-133).

Özdemir ve Arıcı (2012) Malatya ilinde yaşamakta olan Alevilerin Cem evleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na yönelik görüşlerini incelemiştir. 600 kişiye anket uygulanarak elde edilen verilerin analizinde ulaşılan bulgular Hamurcu (2017) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Aleviler genel olarak Cem evlerini ibadethane ve kültür evi olarak kabul etmekte ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kendilerine yönelik yeterli hizmeti sunmadığı görüşünü belirtmektedirler.

Şimşek ve Güngör (2013) ise Alevilik-Bektaşilikle ilgili konulara MEB'in yayımladığı ders kitaplarında yer verilme durumunu incelemiştir. Onlara göre 2012 yılında yayımlanan 4-12 sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında bu konulara yer verilmiştir. Özellikle 7. sınıf ve 12. sınıfta daha ayrıntılı bilgilerin sunulduğu da belirtilmektedir. Araştırmacılar bu durumu Çalıştay raporunda (2010) belirtilen önerilerin hayata geçirilmesi olarak değerlendirmektedirler.

Yaprak (2015) tarafından yazılan yüksek lisans tezinde ise "Alevi Çalıştaylarına Yansıdığı Biçimiyle Alevilerin Toplumsal Talepleri " konusu ele

alınmıştır. Yapılan çalışmaları inceleyerek Alevilerin taleplerini ortaya koyan bu çalışmada öncelikle olumlu gelişmeler özetlenmiştir. Örneğin Cem evlerinin artması, din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde Aleviliğe de yer verilmesi, Madımak Oteli'nin müze yapılması olarak sıralanmaktadır. Tezde sonuç olarak çalıştayların; bütün bu çabalara rağmen Alevilerin asgari isteklerinin karşılanmadığı bir çalışma olduğuna vurgu yapılmaktadır (Yaprak, 2015: 129).

Tösten ve Uzman (2016) 10 Alevi sivil toplum örgütü ile gerçekleştirdikleri araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanmışlardır. Elde ettikleri sonuçlara göre; Alevi sivil toplum örgütleri devlet okullarındaki din derslerinde genellikle Sünni anlayışın yansıtıldığını, ders kitaplarında Alevilikle ilgili yer alan bölümlerin de yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Tüm bu araştırmaların ışığında Alevilerin açılıma yönelik görüşlerinin incelenmesi ve taleplerinin değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Bu araştırmanın amacı İzmir ilinde bulunan Alevi sivil toplum örgütlerindeki kişilerin Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin Alevilere ilişkin politikalarına yaklaşımını irdelemektir. Araştırmanın temel varsayımını Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin Alevi açılımının Alevi vatandaşlar tarafından kısmen desteklendiği kısmen de eleştiriler aldığı görüşü oluşturmaktadır. Çalışma özellikle Alevi toplumunca eleştirilen konuların üzerine odaklanmayı hedeflemektedir. Bu durumu ortaya koyabilmek için İzmir ilindeki Alevi sivil toplum örgütlerine (STÖ) ve üyelerine yönelik hazırlanmış olan çeşitli veri toplama araçlarından yararlanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket formları ve yarı yapılandırılmış görüşme formları ile STÖ'lerde örgütlü bulunan Alevilerin görüşleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Örneklemde İzmir'deki 21 ilçeden 28 Alevi STÖ'süne ait bulgular yer almaktadır. Toplamda 534 kişiye ulaşılmaya rağmen bunların yaklaşık 355'i üyedir. Geriye kalanlar ve gönüllü olarak katılımcı olanlar çeşitli nedenlerle üye olmayan/ olamayan/ çekinen vb. kişilerdir. Sadece STÖ üyeleri alınırsa onların görüşleri hiçe sayılmış olacaktır. Görüşme sürecinde de İzmir genelinde toplam 22 kişiyle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın problem cümlesini; İzmir İli Örnekleminde, Alevi Sivil Toplum Örgütlülüğündeki Alevilerin Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin Alevilere yönelik politikalarına ilişkin görüşleri nelerdir sorusu oluşturmaktadır.

Bu probleme bağlı olarak oluşturulan alt problemler de aşağıdadır:

1- İzmir İli Örnekleminde, Alevi Sivil Toplum Örgütlülüğündeki Alevilerin Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin Alevilere yönelik politikalarına ilişkin görüşleri genel olarak nasıldır?

2- Alevi sivil toplum örgütlerinin yöneticileri, kanaat önderleri ve dedelerden oluşan katılımcıların görüşme süreci ile elde edilen görüşleri nelerdir?

Araştırma sürecinde katılımcıların anketlerde ve görüşmede kendi görüşlerini yansıttıkları ve çevresel faktörlerden etkilenmedikleri varsayımına dayanılmıştır.

1. Yöntem

Bu çalışmada tarama modelinden yararlanılmıştır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içerisinde tanımlanmaya çalışılmaktadır. Tarama araştırmalarında araştırmacı konuyla ilgili çeşitli kayıtları, belgeleri inceleyebileceği gibi alandaki kişilere başvurarak elde edeceği verileri bütünleştirerek yorumlayabilir.

Araştırmada öncelikle anket uygulanmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıya ilişkin çeşitli demografik bilgilerin yer alacağı sorular ve ikinci bölümde ise bireylerin hükümet politikalarına ilişkin yargı ve görüşlerini ortaya koymalarını sağlayacak çeşitli ifadeler yer almaktadır. Anket formunun hazırlanmasında hem görüşülen bazı Alevi vatandaşların hem de konusunda uzman kişilerin fikirleri dikkate alınmıştır. Araştırmacı tarafından taslak sorularla oluşturulan anket formu içerik düzenlenmesi, geçerlilik ve yazım formatına uygunluk vb. ilkeler açısından bu konuda çalışma yapan bazı akademisyenlere uygulanarak “akademik-teknik görüş” alınmıştır. Ayrıca anket formunun uygulanması sürecinde yaşanabilecek olası sorunları ortaya koyabilmek amacıyla da bir pilot uygulama (ön uygulama) gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla anket herhangi bir Alevi sivil toplum örgütüne üye olup olmadığına bakılmaksızın Alevi kökenli 30 katılımcıya uygulanmıştır.

Araştırmada anket yoluyla verilerin toplanmasından sonra katılımcılardan daha derinlemesine bilgiler edinebilmek için de görüşmeler yapılmıştır. Anketlerle ulaşılan verilerden yararlanılarak “yarı yapılandırılmış görüşme formları” hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin kullanılması hem sınırlı cevap almayı kolaylaştırmada hem de istendiğinde daha derinlemesine bilgiler almayı sağlayabilmesi için tercih edilmiştir. Böylece görüşmedeki katılımcı görüşlerini açıkça ifade edebileceği düşünülmüştür. Görüşme sürecinde toplam 22 kişiye ulaşılmıştır.

Anketi cevaplayan katılımcılara ait demografik bilgiler aşağıda kısaca verilmekte ve açıklanmaktadır. Anketin ilk sorusu katılımcıların yaşlarıdır. Elde edilen sonuçlar Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Ankete Katılan Kişilerin Yaş Dağılımları

Yaş Aralıkları	Frekans	Yüzde
18 - 30 Yaş	104	19,48
31 - 43 Yaş	120	22,47
44 - 56 Yaş	167	31,27
57 - 69 Yaş	115	21,54
70 yaş ve üstü	28	5,24
TOPLAM	534	100,00

Anket Türkiye'de seçmen olan yaş gruplarına uygulanmıştır. Anket uygulaması dernek uygulaması, dernek binası, vakıf binası, cemevi gibi fiziki mekânlarda gerçekleştirilmiştir. Gençlerin dernek ve vakıflarla nispeten uzak ilişki içinde olmasının onların depolitize olmalarıyla, Alevilik ve onun temel değerleri ile ilgili çok fazla bilgili olmamalarıyla ve bu tür aktivitelere ilgisizlikleriyle açıklanabilecektir. Dernek ve vakıflarda orta yaş grubunun çoğunlukta olmasının bir diğer nedeni de bu örgütlerde görev alabilmek ya da bu örgütlerde sosyalleşebilmek için belirli bir vakte ihtiyaç duyulması olabilir. Gençlerin çoğunlukla çalışma hayatı içinde yer almak zorunda olmaları nedeniyle de dernek ve vakıflarda üye olan ya da sempatican olan kişilerin çoğunlukla daha yaşlı olanlardan oluştuğu görülmektedir.

Ankette ikinci olarak katılımcıların cinsiyeti sorulmuştur. Elde edilen veriler de Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	133	24,91
Erkek	401	75,09
TOPLAM	534	100,00

Bu soruda, erkek katılımcıların sayısının kadın katılımcıların yaklaşık olarak 3 katı olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle her 4 katılımcıdan 3'ü erkek, 1'i kadındır. Katılımcılar arasında erkeklerin çoğunlukta olmasında onların ev dışındaki aktivitelere daha fazla zaman ayırabilmelerinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca önceki tabloda görüldüğü gibi katılımcıların yaşlarının genellikle yüksek olduğu görülmektedir. Dernek ve vakıflarda görev almak ya sempatican olarak bulunabilmek belli bir ekonomik bağımsızlığı ve boş vakti gerektirmektedir.

Anketin diğ er bir sorusu da katılımcıların dernek ya da vakıflara üye olma durumlarını belirlemeye yöneliktir. Aşağıdaki Tablo 3'te sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 3: Ankete Katılan Kişilerin Üyelik Durumlarına Göre Dağılımları

Alevi dernek/vakıf ya da kuruluşuna üyelik durumu	Frekans	Yüzde
Evet	355	66,5
Hayır	179	33,5
TOPLAM	534	100,00

Bu soruda derneğe / vakfa üyelik oranının %66,5 olduğu görülmektedir. Bu durum da kişilerin derneğe ya da vakfa üye olmasalar da birer sempatican olarak dernek ya da vakfın etkinliklerine katıldıklarını göstermektedir. Kişilerin derneğe ya da vakfa üye olmamayı tercih etmeseler de yüksek bir oranda (%33,5) faaliyet alanı içerisinde olmaları dikkat çekmektedir. Öyleyse denilebilir ki Alevi dernek ve vakıfları sadece üyelik ilişkisi üzerinden çalışan kurumlar değildir. Bu yapılar aynı zamanda Alevi kimliğine mensup kişilerin bulunduğu defacto alanları da oluşturmaktadırlar.

Anketin uygulandığı dernek ve vakıfların adları da aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Bazı dernek ya da vakıfların birden çok şubesi bulunmaktadır. Bunlar tek bir başlık halinde verilmiştir. Amaç genel bir dağılımı göstermektir. Buna göre ulaşılan sonuçlar da Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4: Ankete Katılan Kişilerin Üye Oldukları Dernek ya da Vakıflar

Üye olunan dernek/ vakıf	Frekans	Yüzde
Pir Sultan Abdal Kültür Derneği (ve şubeleri)	92	17,2
Hacı Bektaş-1 Veli Kültür Derneği (ve şubeleri)	50	9,4
Hacı Bektaş-1 Veli Anadolu Kültür Vakfı	10	1,9
Cem Vakfı	15	2,8
Alevi Bektaşî Derneği	50	9,4
Alevi Bektaşî Kültür Derneği / Alevi Bektaşî Kültürünü Tanıtma Derneği / Alevi Kültür Derneği	81	15,2
Ehlibeyt İnanç Vakfı Merkez	25	4,7
Anadolu Alevileri Kültür ve Dayanışma Derneği Torbalı Şubesi	9	2,4
Tahtacı Kültür Eğitim Kalkınma ve Yardımlaşma Derneği (Bergama ve Narlıdere Şubeleri)	22	4,1

Dersimliler Yardımlaşma ve Dersim Kültürünü Tanıtma Derneği	1	0,2
Üye olmayanlar	179	33,5
TOPLAM	534	100,0

Tablodan da görülebildiği gibi katılımcılar İzmir’de bulunan 3 Alevi Vakfı’na ve diğer farklı Alevi STÖ’lerine üyedirler. Cem Vakfı kurumsal olarak ankete cevap vermese de katılımcılar içinde o vakfa üye olanların da bulunduğu görülmektedir. Bu soruda katılımcıların %17’sinin Pir Sultan Abdal Kültür Derneklerine ve %15’inin Alevi Bektaşî Kültür Derneklerine üye olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük bölümünün yani 282 kişinin (tüm üye olanların %79,4’ü) Alevi Bektaşî Federasyonu (ABF) içerisinde yer alan Alevi Kültür Derneği, Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Derneği, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve Torbalı Anadolu Alevileri Kültür ve Dayanışma Derneği’ne üye olmaları Alevi - Bektaşî sivil toplum örgütlülüğü içinde bu federasyonun önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Hacı Bektaş-ı Veli Anadolu Kültür Vakfı’nın da Alevi toplumunun sorunları konusunda büyük oranda ABF ile ortak hareket ettiği dikkate alındığında bu oran %82’ye ulaşmaktadır.

Katılımcıların bu derneklerin İzmir ilinin çeşitli ilçelerinde bulunan şubelerinde örgütlendikleri görülmektedir. Ayrıca daha önce de vurgulandığı gibi bu derneklere üye olmadığı halde çalışmalarına katılan çok sayıda katılımcı bulunmaktadır. Üye olmayan 179 kişiye de bu dernekler vasıtası ile ulaşılabilmiştir.

2. Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın ilk alt problemini İzmir İli Örnekleminde, Alevi Sivil Toplum Örgütlülüğündeki Alevilerin Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin Alevilere yönelik politikalarına ilişkin görüşleri genel olarak nasıldır ? sorusu oluşturmaktadır. Bu probleme yönelik olarak aşağıdaki sorular yöneltilmiştir; ilk soruda “Alevi Açılımı” hakkında bilgileri olup olmadığı sorulurken izleyen soruda ise bu bilgileri nereden edindikleri araştırılmıştır. İlk soruya ait bulgular Tablo 5’te verilmektedir.

Tablo 5: Ankete Katılan Kişilerin Alevi Açılımı Hakkındaki Bilgilerine İlişkin Görüşleri

Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetinin yürütmekte olduğu Alevi Açılımı hakkında bilginiz var mı?	Frekans	Yüzde
Evet yeterli bilgiye sahibim.	246	46,1
Evet ancak kısmi bir bilgim var.	206	38,6
Hayır bilgim yok.	78	14,6
Boş	4	0,7
TOPLAM	534	100,0

Tablodan da görülebildiği gibi 4 katılımcı soruya cevap vermemiştir. Geriye kalan 530 katılımcıdan %46'sı yeterli bilgiye sahip olduğunu, %39'u da kısmen bilgiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Özetlenecek olursa farklı ölçülerde olsa da bilgi sahibi olma durumu yaklaşık %85 civarındadır. Bu durumda Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin yürüttüğü çalıştaylar ve açılım sürecinin yazılı ve görsel medyada oldukça fazla yer almasının etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Alevi sivil toplum örgütlerinin bu süreçte açılımın lehinde ya da aleyhinde yaptıkları çalışmaların da belirtilen bilgilerin edinilmesinde katkıda olduğu söylenebilir. Alevilerin beklenti ve sorunları konusunda belirgin bir hassasiyetinin olması Alevi toplumunun hükümetten ya da devletten bu sorunların çözülmesi konusunda önemli bir beklenti içinde olması, konu hakkında bilgi sahibi olmaya özen gösterildiği yorumunu akla getirebilecektir. Tablo 6'daki bulgular da bu görüşümüzü desteklemektedir.

Ankette yukarıdaki soruya bağlı olarak yöneltilen diğer bir soruda ise bu bilgileri nereden edindikleri araştırılmıştır. Bilgilerin nereden edinildiğine dair bulgular Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6: Ankete Katılan Kişilerin Alevi Açılımı Hakkındaki Bilgileri Nereden Edindiklerine İlişkin Görüşleri

Yukarıdaki soruda a ve b seçeneklerini işaretlediyseniz bu bilgiyi nereden edindiniz?	Frekans	Yüzde
Adalet ve Kalkınma Partisi'nin düzenlediği Alevi Açılımı toplantılarına katılarak bilgi edindim.	23	2,9
Derneğimiz / Vakfımız / Kuruluşumuz toplantıya katıldı ve bizleri bilgilendirdi.	97	12,5

Derneğimiz / Vakfımız / Kuruluşumuzun yaptığı toplantıya katıldım.	50	6,4
Alevi Açılımı ile ilgili bilgiyi yazılı ve görsel medyadan (TV-Radyo- Gazete vb) edindim.	256	32,9
Alevi Açılımı ile ilgili bilgiyi internetten edindim.	54	6,9
Alevi Açılımı ile ilgili kitap - makale okudum.	48	6,1
Alevi Açılımı ile ilgili tartışma, açık oturum vb izledim.	60	7,7
Alevi Açılımı ile ilgili çevremden (aile, dost, akraba, mahalle) vb. bilgi edindim.	32	4,1
Üyesi olduğum başka bir sivil toplum örgütünden bilgi edindim.	35	4,5
Cemevlerindeki konuşmalardan / tartışmalardan öğrendim.	54	6,9
Anma, şölen, şenlik vb konuşmalardan bilgi edindim.	26	3,3
Diğer (/ yorum yazarlar)	41	5,2
TOPLAM	776	100,0

Bu soruda birden fazla seçenek işaretlendiğinden toplam yanıt sayısı 776 olmuştur. Katılımcıların %33'ü bilgiyi yazılı ve görsel medyadan, %13'ü de söz konusu bilgiyi derneğin, vakfın ya da kuruluşun çalışmalarından edindiğini ifade etmiştir. Bu durum da bir önceki soruda belirttiğimiz görüşler ile uyumlu görünmektedir. Bu sonuçlar yazılı ve görsel medyanın toplumu etkileme konusunda ne kadar etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca Alevi toplumunun Alevi sivil toplum örgütlerinin kendilerini bilgilendirme çalışmalarına önem verdiklerini de göstermektedir.

Bu iki soru birlikte ele alındığında; anketi cevaplayan katılımcıların genelde Alevi açılımdan haberdar oldukları söylenebilir. Ancak bu bilgilerin düzeyi hakkında yorumda bulunulamamaktadır. Bir sonraki soru ise bu görüşlerin niteliğini ortaya koymaya yöneliktir.

Araştırmada yukarıdaki sorulara bağlı olarak yöneltilen diğer bir soruda ise Alevi açılımını nasıl değerlendirdikleri sorgulanmaktadır. Katılımcıların açılıma yönelik görüşlerine ait bulgular Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7: Ankete Katılan Kişilerin Alevi Açılımını Nasıl Değerlendirdiklerine Yönelik Görüşleri

Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetinin Alevi Açılımını nasıl buluyorsunuz?	Frekans	Yüzde
---	----------------	--------------

Olumlu ve yeterli	6	1,1
Olumlu ancak yetersiz	91	17,0
Ne olumlu ne olumsuz	20	3,7
Olumsuz	161	30,1
Olumsuz ve yetersiz	233	43,6
Fikrim yok	21	3,9
Boş	2	0,4
TOPLAM	534	100,0

Tablodan da görüldüğü gibi sadece 2 katılımcı soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların %44'ü açılımı olumsuz ve yetersiz, %30'u olumsuz olarak değerlendirmiştir. Açılımı olumlu ve yeterli bulanların oranı sadece %1 olurken, olumlu ancak yetersiz bulanların oranı %17 olmuştur. Olumlu ancak yetersiz bulanların varlığı devletin ilk kez Aleviler konusunda bir eylemlilik süreci içinde yer almasının en azından sempatik bulunduğunu, ancak sürecin sonuçlarından tatmin olunmadığını göstermektedir. Toplamda bakıldığında ise; olumsuz yöndeki görüşlerin oranının %30,1 olmasına karşılık, %60,6'lık bir oran ise yetersiz (bunu olumlu ya da olumsuz gören Aleviler mevcuttur, bkz. Tablo-7) görmesi "Alevi Açılımı" konusunda atılması gereken başka adımların da beklendiği sonucunu ortaya koymaktadır.

Stratejik Düşünce Enstitüsü'nün yaptığı araştırmada benzer bulgulara ulaşılmıştır ve çalışmamızı destekler niteliktedir. Araştırmada ; Sizce Hükümetin "Alevi Açılımı" adı altında yapmaya çalıştığı girişimler sorunun çözümü için yeterli mi ? sorusuna katılımcıların %2,6'sı yeterli, %19,2'si ne yeterli ne de yetersiz, %61,1'i yeterli değil, %7,7'si ise böyle bir girişime ihtiyaç yok yanıtını vermiştir. Katılımcıların %9,4'ü ise fikrim yok yanıtını tercih etmiştir. Yine bu araştırmada; Hükümetin "Alevi Açılımı" adı altında yapmaya çalıştığı girişimlerden memnun musunuz ? sorusuna katılımcıların %14,9'u memnunuz, %24,6'sı ne memnunuz ne de memnun değilim, %49,2'si ise memnun değilim yanıtını vermiştir. Katılımcıların %11,3'ü ise fikrim yok yanıtını tercih etmiştir. Ayrıca bu araştırmada; Hükümetin son dönemde yapmayı düşündüğü hak ve özgürlük yönündeki açılımlar, Alevi sorununun çözülmesini sağlayabilir mi ? sorusuna katılımcıların %5,7'si evet sağlar, %44,2'si tamamen çözülme bile büyük ölçüde başarı sağlar, %39,5'i hayır sağlamaz ve %3,8'i ise bu ülkede Alevi sorunu yok yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların %6,8'i ise fikrim yok yanıtını tercih etmiştir (SDE, Alevi Raporu, 2009: 50 - 52).

Yukarıda verilen 3 sorunun cevapları hep birlikte ele alınıp incelendiğinde; Alevilerin Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin yürütmekte olduğu Alevi açılımına dair bilgilerinin olduğu, bu bilgileri daha çok medya kanalıyla edindiklerini görmekteyiz. Ayrıca Alevi açılımının Alevi toplumuna olumlu yansımaları olmadığını düşünen bir kitlenin olmasına karşın yüksek oranda “ olumsuz ” yerine “ yetersiz ” ifadesinin araştırmada öne çıktığı gözlemlenmiştir. Bu durum Alevi toplumunun sistem içi çözüm umutlarının oldukça yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Çalışmada katılımcılara yöneltilen bir diğer soruda ise; hükümetin yürüttüğü “Alevi Açılımı” kapsamında öncelikle ele alınması gereken sorunlarla ilgili önemli gördükleri 5 seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşlerine ait bulgular Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8: Ankete Katılan Kişilerin Alevi Açılımı Kapsamında Öncelikle Ele Alınması Gereken Sorunlarla İlgili Görüşleri

Mevcut hükümetin yürüttüğü Alevi Açılımı kapsamında sizce öncelikle ele alınması gereken sorunlar nelerdir?	Frekans	Yüzde
Diyamet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması.	326	12,1
Cemevlerinin ibadethane olarak kabul edilmesi.	411	15,3
Zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin kaldırılması.	358	13,3
Alevi dedelerine maaş bağlanması.	76	2,8
Nüfus kağıdındaki din hanesinin kaldırılması.	232	8,6
Müfredatta Alevilere yönelik ayrımcı ifadelerin kaldırılması.	216	8,0
Geçmişte yaşanan acı olaylar (Maraş, Çorum, Sivas vb) konusunda özür dilenmesi ya da soruşturma yapılması.	331	12,3
Medyada (TV-Radyo ve yazılı basın) ayrımcılığa izin verilmemesi.	72	2,6

Alevi köylerine cami yapımına son verilmesi.	261	9,7
Madımak Oteli'nin müze yapılması.	190	7,1
Kamuda ve toplumsal yaşamda Alevilere yönelik ayrımcılığa son verilmesi.	127	4,7
Kuran kurslarının, imam hatip liselerinin ve ilahiyat fakültelerinin azaltılması.	65	2,3
Diğer (yorum yazanlar).	9	0,3
TOPLAM	2674	100,00

Tabloda yer alan sayıları kısaca açıklamak gerekirse; bu soruda 533 katılımcı 5 seçenek işaretlemiştir. Bir katılımcı ise seçenek işaretlememiş diğer seçeneğine açık uçlu görüşünü belirtmiştir. Bu soruda 8 katılımcı ise hem 5 seçenek işaretlemiş hem de diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bu nedenle $8 \times 1 = 8$ ve 1 katılımcının sadece diğer seçeneğine yanıt vermesiyle fazla yanıt sayısı 9 olup, toplam yanıt sayısı 2674 olmuştur.

Soruda katılımcıların en önemli gördükleri 5 seçeneği işaretlemeleri istendiğinden sırayla ilk beş sırayı; %15'le cemevlerinin ibadethane olmaması, %13'le zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin kaldırılmasını, %12,38'le geçmişte yaşanan acı olaylar (Maraş, Çorum, Sivas vb) konusunda özür dilenmesi ya da soruşturma yapılması, %12,19 ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması ve son olarak da %10 oranıyla Alevi köylerine cami yapımına son verilmesi almıştır. Belirtilen bu görüşlerin Alevi sivil toplum örgütü yöneticilerinin medyaya yansıyan görüşleri, Çalıştaylarda ifade edilen talepler ve medyada yer alan anketler ile örtüştüğü söylenebilir.

Tabloya göre Alevi toplumun en fazla ön planda tuttuğu sorunlar cemevlerinin durumu, zorunlu din derslerinin varlığı, geçmişteki acı olaylardan dolayı özür dilenmesi ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması gibi doğrudan hükümetleri ilgilendiren konular olduğu görülmektedir.

Stratejik Düşünce Enstitüsü'nün yaptığı araştırmada da sorulara verilen yanıtlar yukarıdaki bulgularımızı desteklemektedir. Araştırmada; Nüfus kağıdınızda hangi dine ait olduğunuzu yazan bölümün kaldırılmasını istiyor musunuz ? sorusuna katılımcılar %52,2'si evet kaldırılсын, %42,7'si hayır

kaldırılmasını yanıtını vermiştir. Katılımcıların %5,1'i ise fikrim yok yanıtı vermiştir. Yine bu araştırmada; Sizce Alevilerin din işleri ile ilgilenen Diyanet İşleri Başkanlığı gibi bağımsız bir kurulu olmalı mı ? sorusuna katılımcıların %73,3'ü evet olmalıdır, %17,2'si hayır olmamalıdır yanıtını vermiştir. Katılımcıların %9,5'i ise fikrim yok yanıtı vermiştir. Ayrıca bu araştırmada; Sivas olaylarının yaşandığı Madımak Otelinin müzeye dönüştürülmesini nasıl değerlendiriyorsunuz ? sorusuna katılımcıların %80,5'i olumlu, %6,7'si ne olumlu ne olumsuz, %6,3'ü ise olumsuz yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların %6,5'i ise fikrim yok yanıtı vermiştir (SDE, Alevi Raporu 2009: 36 - 55).

Hem bu araştırma hem de bahsedilen diğer araştırmalar, genelde Alevilerin yaşadığı / karşılaştığı sorunları açıklıkla dile getirdikleri, bunlardan rahatsız oldukları ve hükümetten bunları çözmeye yönelik talepleri olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi İzmir İli Örneğinde, Alevi Sivil Toplum Örgütülüğündeki Alevilerin Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin Alevilere yönelik politikalarına ilişkin görüşme yolu ile ulaşılan görüşleri nelerdir ? biçiminde ifade edilmiştir. Görüşmelerin analizi sorulara göre yapılmış ve katılımcılar anonim kalabilmeleri için K-1, K-2 şeklinde kodlanmışlardır. Katılımcılarla ilgili diğer ayrıntılar da daha önceki bölümlerde yer almıştır. Görüşmelerden elde edilen bulguların betimsel analiz sonuçları ve yorumları aşağıda verilmektedir.

Bu kısım ile ilgili ilk soruda öncelikle katılımcılara "Alevi Açılımı" toplantılarına katılıp katılmadıkları sorulmuştur. 22 görüşmeciden 11 kişi bağlı buldukları STÖ'lerin toplantılarına katılmadığını söylemişlerdir. Üç kişi ilk toplantıya katıldıklarını ancak daha sonra devam etmediklerini beyan ederken, altı kişi de katılımın sağlandığını belirtmişlerdir. İki kişi ise bu konuda görüş belirtmemiştir. İlk toplantıya katılıp daha sonraki süreçlere katılmayanlar bu durumu içerikten hoşnut olmama ve katılanların tüm Alevileri temsil etmemesine bağlamışlardır. Bu sonuçlar Aleviler arasında bir homojen algı oluşmadığı kanısını ortaya çıkartmaktadır. Böylece esasen Aleviler ifadesinin de kendi içinde temsil bağlamında bir bütünlüğe haiz olmadığını da düşündürmektedir. Bu durumda Alevilerin kendi arasında fikri uzlaşma ve temsil edilme konusunda bazı uyumsuzluklar taşıdığı söylenebilecektir.

Toplantılara katılan kişilerin ve sivil toplum örgütlerinin kendilerini temsil ettiğine inananlar 11 kişidir. Sadece iki kişi kendilerini temsil ettiğini belirtmişlerdir. Bir kişi de dernek başkanları ve dedelerin bu sorumlulukları kendi çıkarları için kullandıklarını, toplumda söz sahibi olma amacını

güttüklerini ifade etmiştir. Diğer görüşmeciler ise bu konuda bir yorumda bulunmamışlardır.

Bazı katılımcılar ise önyargılı davranarak Alevi Çalıştay'ına katılmadıkları halde açılımın, Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin güdümünde yapılan bir çalışma olduğuna vurgu yaparak şöyle yorumlarda bulunmuşlardır. K-3 " çözüm amaçlı değil, siyasi amaçlı, bir sonuca varılamamış sözde kalmıştır " derken, K-9 "Adalet ve Kalkınma Partisi hükümeti gücü ve iktidarı temsil eder. Bizle inanç olarak aynı alanda ve düzlemde bulunmuyoruz" ifadelerini kullanmışlardır. Aynı şekilde K-16' da "Çünkü bu toplantıları yapan yetkililer Aleviliği ve Alevi ibadetlerini ve ibadet yerlerini kabul etmiyorlar ki onların yaptıkları açılım ve toplantıların samimi olduğuna inanayım" demiştir. Bu da göstermektedir ki Alevi toplum üyelerinin bir kısmı sorunların çözümü amaçlı toplantılara dahi katılmaksızın fikir beyan etmişlerdir. Bu durum geniş katılım sağlanmadıkça tüm toplumu kapsayacak bir çözüm üretmeyi olanaksız hale getirecektir. Bu bağlamda Alevi toplum örgütlerinin ve kanaat önderlerinin Alevileri ilgilendiren konularda fikir alışverişine zemin hazırlayan platformlara katılımı teşvik etmeleri çözüme giden yolda kolaylaştırıcı bir etki yaratacaktır. Görüşmelere katılan K-17 ise "Anayasasında laik devlet yazan bir ülkede devlet yetkililerinin dine karışmaması lazımdır, dolayısıyla devletin de böyle bir açılım yapmaması lazım " şeklinde görüş belirterek sürecin içeriğinden çok yöntemine olan itirazını dile getirmekle yetinmiştir.

Açılıma katılan STÖ'lerle ilgili çekincelerini ve eleştirilerini belirtenler de şöyle açıklamalarda bulunmuşlardır: K-8 " hükümetin güdümünde ve ona yakın olan dernekler katıldı (Cem Vakfı, Ehlibeyt Vakfı vb.) " , K-11 " Çünkü katılan sivil toplum hiçbir durumda bizleri temsil durumları olmadığında dolayı kabul görmemiştir. " ve K-15 " Oraya katılan bizi temsil edemez. Düşünce ve fikirleri farklı kişiler katıldı " ifadelerini kullanmışlardır. Aynı şekilde K-22'de "hükümetin bizi hiçe saydığı bir yerde programa katılanlar ne kadar temsil edebilir ki" görüşünü savunmuştur. K-19 ise kendisinin bu toplantıda temsil edildiğini ancak " o toplantılara giden dernekler genellikle Adalet ve Kalkınma Partisi yandaşı dernekler olduğu için pek önemsemiyorum " yorumunu yapmıştır.

Görüşlerin tümü ele alındığında; katılımcıların bu soruya genelde toplantılara katılım olmadığı ya da toplantılarda gündeme gelen konularda kendilerini yeterince ifade edemediklerini belirttikleri söylenebilir. Ayrıca yapılan açılımların sonucunun somut bir kazanıma dönüşmediği de vurgulanmıştır.

“Alevi Çalıştayı” nihai raporuna ilişkin ölçme yaptığımız soruya aldığımız cevaplardan da şu çıktılarına ulaşılmıştır: Öncelikle katılımcılara Alevi Çalıştayları'nın sonunda açıklanan raporu okuyup okumadıkları sorulmuştur. 22 katılımcıdan 14'ü okumadığını belirtmiştir. Bu oran yaklaşık %64'tür. Bu durumda “Alevi Açılımı” nihai raporuna eleştiri getirenlerin “okumadıkları” rapor üzerinden eleştiri getirdikleri gerçeği ortaya çıkmaktadır. Sekiz katılımcı ise okuduğunu ya da kısmen okuduğunu söylemiştir. Bu konuda K-3 “ çözüm getirmemiş bildiri amaçlıdır” ve K-12 “ Bu rapor beni hiç tatmin etmedi ” demişlerdir. Ayrıca K-16 “ yapılan toplantıların samimi olduğuna inanmıyorum ” ve K-17'de “ Basına yansıyan kadarıyla duydum, olumlu bir sonuç yok. Oyalama taktiği ile ortamın gazını almak ” yorumlarında bulunmuşlardır. Raporu okuyup da eleştiri getiren Alevilerin oranı %36 olarak kayda geçmiştir. Bu oran ise Açılıma ilişkin tüm Alevi toplumunun kanaatini oluşturma açısından yetersiz kabul edilebilecektir.

Yukarıda özetlenen görüşlerin ışığında; görüşme yapılan kişilerin çoğunluğunun raporu ve süreci takip etmedikleri halde olumsuz bir kanaat bildirdikleri görülmektedir. Bu durumda bu kitlenin bir algı operasyonuna maruz kaldığı düşünülmektedir.

Bir başka soruda katılımcıların açılımda söz edilen konuların yasal ve sosyal hayata yansımaları hakkında ne düşündükleri sorulmuştur.

Bu soruya ilişkin görüşlerde bir katılımcı hiç yanıt vermezken, bir kişi de sadece hayır yanıtını vermiştir. Katılımcıların bir kısmı icraatların doyurucu ve yeterli olmadığı, göz boyama - oyalama olduğu, tatminkar olmadığı, halkı aldatmaya ve kullanmaya yönelik olduğu, samimi olmadığı ve sonuç olarak da genelde söylemle uygulamanın tutmadığını ifade etmişlerdir (11 kişi). K-2 görüşünde; “ Madımak otelinde yakan kişilerin de fotoğrafı yer alıyor. Hacı Bektaş Dergahı'ndaki camiye kaldırırsın. Hacı Bektaş Dergahı'na giriş ücretsiz olsun.” yorumunu yapmıştır. Bunun yanında K-3 ; “ Alevi inancı için eşit vatandaşlık ve hak ve özgürlükler ile ilgili yasal çözümler olmadan Alevilerin talepleri gerçekleşmez. ” ve K-7'de “ Geçmemiştir. Geçseydi bugün cemevlerinin statüsü, din dersleri, dergahlar vb. hala sorun olmazdı.” ifadelerini vurgulamışlardır. K-22'de benzer görüşlerini savunarak devletin ve toplumun giderek Sünnileştirdiğini belirterek “Cemevlerinde elektrik su parası camilerde nasıl ödeniyorsa burada da destek çıkması konuşuldu ama her zamanki gibi askıda kaldı.” demiştir. Bu sert ifadelerden açılıma ilişkin büyük bir beklentinin olduğu ancak sonucunda beklentilere yaklaşmadığı ve bunun da tepkiselliği körüklediği anlaşılmaktadır.

Özet olarak bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların çoğunun Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin Alevilere yönelik siyasi, yasal mevzuat ve toplumsal açıdan icraatlarının hayata geçirilme noktasında daha aktif olmasının beklendiği anlaşılmaktadır.

Araştırmada Alevilerce öncelikli sorun ve çözüm önerisi üzerine sorulan sorulara ise şu yönde cevaplar gelmiştir.

Soruyu cevaplayan 20 katılımcının cevapları incelendiğinde genellikle Alevi sivil toplum örgütlerinin gündeme getirdiği sorunlara benzer sorunların ifade edildiği görülmektedir. Verilen cevaplar bir tablo halinde sıklık derecelerine göre aşağıda verilmiştir. Her maddenin yanında hangi katılımcıların bu görüşü desteklediği ve toplam kişi sayısı verilmektedir.

Tablo 9 : Görüşme Yapılan Katılımcıların Çözüm Önerileri

Çözüm Önerileri	Katılımcıların Numaraları	Katılımcı Sayısı
Cemevlerine yasal statü verilmesi / ibadethane olarak kabulü	1,2,3,4,5,7,8,11,13,14,17,19,21,22	14
Eşit yurttaşlık hakkı	7,8,9,10,11,13,14,16,17,18,19,21,22	13
Cemevlerine bütçeden para verilmesi	1,3,5,13,17	5
Madımak otelinin müze yapılması	1,2,3,4	4
Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması	2,7,8,11	4
Alevi inancının tanınması	4,5,16,20	4
Din derslerinin seçmeli olması	1,2,5	3
Alevi dergahlarının yönetiminin Alevilere devredilmesi	4,7,11	3
Zorunlu din dersinin kaldırılması	4,7,11	3
Alevilikle ilgili ders konulması	1,4,5	3

(içeriğin Alevilerce belirlendiği)		
Mahalle ve kamuoyu baskısına son verilmesi/kendini ifade edebilme	8,19,22	3
Alevi dedeleri için dedelik okulunun açılması	1	1
Alevi köylerine cami yapılmaması	3	1
Kamu hizmetlerinde ayrımcılığa son verilmesi	3	1
Kamusal yayında ayrımcılığa son verilmesi	3	1
Yasal ve idari düzenlemeler yapılması	3	1
Üniversitelerde Alevi kürsüsünün kurulması	4	1
Nüfus cüzdanında din hanesinin kalkması	4	1
Demokratikleşme	7	1
Din dersi kitaplarında Alevilik konusunun kendi görüşlerine göre yansıtılmaması	2	1
Dedelerin devlet memuru sayılması	19	1

Yukarıda tabloda yer alan görüşlerin bu çalışmada daha önce anketlere verilen cevaplarla da uyum içinde görülmektedir. Bu kapsamda belirtilen çözüm önerileriyle ilgili katılımcıların özel olarak vurguladığı bazı yaklaşımlarda bulunmaktadır. Örneğin K-1'in önerdiği dedelik okulu için " müfredatın Alevilerce belirlenmesini, devletin sadece paranın harcanması kısmıyla ilgilenmesini, dersin içeriğine müdahale etmemesini " vurguladığı görülmektedir. Başka bir katılımcı ise bu konuda Alevi dedelerine maaş verilirse dedelerin devletten etkileneceği görüşünü dile getirmiştir (K-2). Oysa K-19 bu konuda tam tersi bir görüşü savunarak "dedelerin devlet memuru

olarak geçmesini" talep etmektedir. Bu konuda Alevi toplumunun kararlı bir tercihinin olmadığı söylenebilecektir.

İbadet ve ibadet yerine devletin müdahale etmemesi, bir tanımlama yapmamasını söyleyen K-8, devletin " her inanca eşit mesafede durması " gerektiğini ifade etmiştir. K-22 ise bu konuda " kamu spotu adı altında her mezhep ara ara gösterilmeli birlik beraberlik kardeşlik anlatılmalı " demektedir. Başka bir katılımcı ise; ibadet yerlerinin masraflarının cemaati tarafından karşılanmasını önermiştir (K-16). Görüldüğü gibi Alevilerin bile aynı konuya ilişkin farklı çözümler önerileri bulunmaktadır. Son olarak ilginç bir yorumda K-3'ten gelmiştir. Katılımcı " Alevi Sünni gençlerin evlenme sorunlarının çözümü " yönünde talepte bulunmuştur.

Sonuç olarak; katılımcıların görüşlerinin Alevi sivil toplum örgütlerinin gündeme getirdiği sorunlarla benzerlik gösterdiği görülmekte ise de bazı sorunların çözümünde farklı çözümler önerilerinin getirildiği de dikkati çekmektedir.

SONUÇ

Alevilerin tarihsel süreç içinde geçmişten bugüne kadar gelen çeşitli sorunları olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne taşınan bu sorunu içeren konu üzerinde kalıcı bir çözüm bulunabilmiş değildir. Her iki devletin de konuya ilişkin çözüm arayışları zaman zaman olumlu etkiler yaratsa da tamamıyla tatmin edici bir sona ulaşılmış değildir. Durumun bu şekilde olmasında Alevilerin de tek tip bir yapıya haiz olmalarının etkisi vardır. Örneğin Osmanlı döneminde devletle ve kent yaşamıyla iç içe olan, hiçbir sorun yaşamayan Alevi kolları mevcuttur (Oran,2018,s.207). Buna rağmen Alevilerle yönetimler arasında sorunların arttığı ya da çözüme yönelik atılan adımların yeterli bulunmadığı dönemler de yaşanmıştır. Son dönemde sorunların çözümünü hedefleyen çabalar içinde en çok dikkat çekenlerin başında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidarı döneminde Alevilere ilişkin attığı adımlar gelmektedir. Bu çalışma bahsi geçen açılım politikalarını ve bunların yansımalarını odağına almıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin "Alevi Açılımı" olarak kamuoyunda yankı bulan girişimi sorunun ele alınması, gündeme gelmesi ve üzerine bir kez daha düşünülmesine yol açması açısından yararlı görülmeyle beraber atılması gereken birçok adımın da olduğunu gözler önüne sermektedir. Yapılan çalışmaların Alevi toplumunda makul bir hoşnutluk oluşturmadığı ancak yine de iyileştirme niyetinin olumlandığı bir durumun varlığı tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; katılımcıların büyük çoğunluğunun açılıma yönelik görüşlerinde olumsuzluk değil yetersizlik vurgusu öne çıkmaktadır. Bu durum Alevilerin sorunlarına ilişkin Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından başlatılan girişimin olumlu olduğunu ama daha fazla hak ve iyileştirmeye muhtaç olduğunu ortaya koymaktadır. Küçük bir grup ise yapılan girişimi oldukça olumsuzlarken ortalama bir kitlenin sürece sempatisi mevcuttur.

Çalışmada alan araştırmasının dışında Alevi sivil toplum örgütlerinin yöneticileri, Alevi dedeleri ve kanaat önderlerinden oluşan 22 kişiyle mülakat yapılmıştır. Katılımcıların genellikle Alevi sivil toplum örgütlerinin gündeme getirdiği sorunları dile getirdiği görülmektedir. En çok vurgulanan 4 talep sırayla; cemevlerinin yasal statü verilmesi / cemevlerinin ibadethane olarak kabulü, cemevlerine bütçeden para verilmesi, sembolik bir adım olarak Madımak otelinin müze yapılmasıdır. Görüldüğü gibi katılımcıların görüşlerinin büyük oranda benzerlik gösterdiği söylenebilecektir.

Alevi sorunlarına ilişkin çözüm arayışlarında bir ortak kanaatin oluşmamasında Alevi toplumunun kurduğu sivil toplum örgütlerinin çok fazla olması ile kendi aralarında birlik kurma ve ortak hareket etme konusunda başarılı olamamalarının da etkili olduğu da söylenebilecektir. Bu bağlamda Alevileri tek bir yapı gibi algılamaktansa içlerindeki farklılıkları da analiz edecek açıklamaların daha isabetli ve daha az sorun barındıran çözümler getireceği düşünülmektedir. Bunun başarılı olabilmesi için Alevi toplumuna ilişkin organizmacı bir yaklaşımdan çok detaylandırıcı bir analizin ve buna bağlı veri havuzunun sağlıklı şekilde oluşturulması gerekmektedir. Böylece çözüm odaklı açıklamaların hedeflendiği iyileştirmeyi sağlayacağına şüphe yoktur.

Sonuç olarak Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin Alevilere ilişkin attığı adımlar ve açılım süreci Alevi toplumu açısından olumlu ama geliştirilmesi gereken bir çaba olarak görülmektedir. Ulaşılan bulguların ışığında bu sorunların ortadan kaldırılabilmesinin, karar verme süreçlerine Alevi toplumunun daha fazla sürece katılmasıyla mümkün olabileceği öngörülmektedir. Ne var ki bu konuda Alevi toplumunun içerisindeki görüş ayrılıkları sürece olumsuz yansımaktadır. Böylece sadece Alevilerin sürece katılması değil Alevilerin kendi içlerindeki farklılıkların da tespitiyle oluşturulacak kurulların sürece katılması önem taşıyacaktır. Tek tip bir Alevi algısı her ne kadar iyi niyetli bir girişim de olsa bütüncül bir çözümlemeye engel olmaktadır. Her şeye rağmen Alevilere ilişkin bir sorun anılmamasının yapılmış olması ve çözüme muhtaç alanlar hakkında konuşulmaya başlanmış

olması tarihsel sürecin bütün olumsuzlukları içerisinde olumlu bir adım olarak yorumlanabilecektir.

KAYNAKÇA

Adalet ve Kalkınma Partisi 2002 Seçim Beyannamesi.

<http://www.Adalet ve Kalkınma Partisiarti.org.tr/upload/documents/2002-beyanname.pdf> (7.11.2015)

Atalar, T. (2011) , **Alevi Kimliği İçinde Farklı 'Alevilik' Algıları : Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ve Cem Vakfı Örneği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bahadır, S. (2008) , **1980 Sonrası İzmir'de Alevi Örgütlenmeleri ve Bu Örgütlerin Alevi Kimliği Açısından Önemi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Erdemir A., Korkmaz C., Karaçalı H., Erdem M., Weizthofer T. ve Beşpınar U. (2010) , **Alevi Bakış Açısıyla Türkiye'de Ayrımcılık**, Alevi Kültür Dernekleri ve Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Yayınları, Ankara.

Hamurcu, İ., O. (2017). **Alevi Sivil Toplum Örgütlerinin Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetinin Alevilere İlişkin Politikalarına Yaklaşımı (İzmir İli Örneği)**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kılıç, R. (2009), 2010'lu Yıllarda Alevilik Sorun, Beklenti ve Gerçekler, **Dini Araştırmalar**, 12 (33), 7-16.

Oran, B. (2018), **Etnik ve Dinsel Azınlıklar**, Literatür Yayınları, İstanbul.

Özdemir, Ş. ve Arıcı, İ. (2012). Alevilerin Cem Evleri ve Diyanet İşleri Başkanlığına Yönelik Görüşleri (Malatya Örneği), **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume**, 7(3), 2013-2026.

Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE) (2009) , **Alevi Raporu**, SDE Yayınları, 11 - 55. <http://www.sde.org.tr/userfiles/file/aleviraporu.pdf> (03.08.2011)

Şen, İ. (2012) , **Demokratik Açılım ve Aleviler** , (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Şimşek, E. ve Güngör,  . (2013), Alevi Yapısallaşması, Talepler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Alevilik-Bektaşılık, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume**, 8(3), 539-565.
- Tösten, R. ve Uzman, N. (2016), Alevi Sivil Toplum Kuruluşlarının Eđitimde Karar Alma Sürecine Dair alışma ve Beklentileri; **Turkish Culture & Hacı Bektas Veli Research Quarterly**, 80, 121-136.
- T.C. Devlet Bakanlığı, **Alevi alıştayları Nihai Rapor**, (2010) DNA Medya, Ankara.
- Yaprak,  . (2015), **Alevi alıştaylarına Yansdığı Biçimiyle Alevilerin Toplumsal Talepleri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yeler, A. (2012), **Türkiye’de Aleviliğin Kurumsallaşma Süreci (Problemler ve çözüm  nerileri)**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

